

**Multinationale netwerken
in tijden van vertragende globalisering:
herstructurerings en hun effecten in het thuisland**

Bruno Merlevede¹ en Bernhard Michel^{1,2}

¹ Vakgroep Economie, Universiteit Gent

² Federaal Planbureau België

FACULTEIT ECONOMIE
EN BEDRIJFSKUNDE

KERNINZICHTEN

- *Wij analyseren herstructureringen binnen de multinationale netwerken van Europese moederbedrijven in de periode 2010-2020. Hiervoor gebruiken we een dataset met gedetailleerde gegevens over 145.000 Europese moederbedrijven en 844.000 wereldwijde dochterondernemingen.*
- *Vanaf 2017 daalt het aantal herstructureringen die leiden tot een uitbreiding van het buitenlandse netwerk, terwijl het aantal inkrimpingen sterk stijgt. Dit wijst op een veranderende dynamiek van globalisering.*
- *Tegelijkertijd is er een stijgende trend van nearshoring en friendshoring: steeds meer herstructureringen resulteren in een netwerk dat geografisch dichterbij het moederbedrijf ligt en/of sterker geconcentreerd is in geopolitieke bondgenoten.*
- *Het inkrimpen van het buitenlands netwerk leidt niet tot een toename van activiteit in het thuisland. Tewerkstelling, toegevoegde waarde, kapitaal en productiviteit van het moederbedrijf en haar binnenlandse dochterondernemingen stijgen niet, of nemen zelfs af. Ook het aantal binnenlandse dochterondernemingen blijft onveranderd.*
- *Moederbedrijven waarvan het buitenlands netwerk groeit, tonen een stijgende trend in tewerkstelling, toegevoegde waarde en kapitaal, terwijl er geen tot een licht negatief effect is voor dochterondernemingen in het thuisland.*
- *De cijfers voor België tonen dezelfde trends: i) het aantal herstructureringen dat resulteert in een groter buitenlands netwerk daalt, terwijl het aantal inkrimpingen sterk stijgt; ii) er is een opwaartse trend van nearshoring en friendshoring.*

INLEIDING

De start van de tweede ambtstermijn van President Trump in de Verenigde Staten gaat gepaard met een lawine aan tarieven en andere handelsbelemmerende maatregelen. Eén van de doelstellingen is het terugbrengen naar de VS van industriële activiteit die eerder naar het buitenland verplaatst werd. In dit Gents Economisch Inzicht gebruiken we een gedetailleerde dataset van multinationale netwerken van Europese moederbedrijven (MNO's) om te analyseren hoe hun buitenlandse netwerken geëvolueerd zijn en of het krimpen van netwerken samenvalt met uitbreiding van activiteiten in het thuisland. We focussen hierbij op de periode 2010-2020, een periode waarin de groei van internationale handel aanzienlijk vertraagde en slechts gelijke tred hield met de groei van de wereldwijde productie, terwijl de groei van directe buitenlandse investeringen (BDI) zelfs onder dat niveau daalde (UNCTAD, 2020). Deze vertraging in de expansie van handels- en investeringsstromen wordt door Antras (2020) '*slowbalisation*' genoemd. De vertraging ging verder gepaard met een verandering in het perspectief op globalisering door een reeks grote schokken (Grote Recessie, Krim-annexatie door Rusland, Brexit, eerste presidentschap Trump, COVID, inval Rusland in Oekraïne, ...). Terwijl wereldwijde productie voorheen geprezen werd vanwege de er aan gekoppelde efficiëntiewinsten, wordt nu steeds meer de nadruk gelegd op de risico's die gepaard gaan met de afhankelijkheid van het buitenland via de productieketen. Op dezelfde manier hebben zorgen over negatieve effecten van globalisering op het thuisland plaatsgemaakt voor hoop om activiteiten en banen die eerder naar het buitenland verhuisden terug te halen.

Tot nu toe is de vertraging van de globalisering bijna uitsluitend geanalyseerd op basis van handelsstromen (zie bijvoorbeeld Alfaro en Chor, 2023, of Gong et al., 2022). Volgens Miroudot en Rigo (2022) nemen MNO's bijna twee derde van de wereldexport voor hun rekening. Veranderingen in MNO-netwerken spelen dus een cruciale rol in de evolutie van globalisering, niet alleen door hun invloed op buitenlandse investeringsstromen maar ook op handelsstromen. Dit GEI brengt de evolutie van MNO-netwerken in de afgelopen jaren in kaart en beschrijft een aantal kenmerken en gevolgen ervan. We focussen daarbij op twee beleidsrelevante vragen. Ten eerste analyseren we de evolutie van herstructureringen¹ binnen MNO-netwerken. Vertonen MNO-netwerken de neiging om in te krimpen? Gaan MNO-netwerken zich meer concentreren in bevriende landen? We onderzoeken hierbij ook in welke mate geopolitieke factoren een rol spelen naast traditionele economische factoren. Ten tweede gaan we na welk effect herstructurering heeft op de activiteit in het

¹ Herstructurering wordt hier gebruikt als neutrale term voor een wijziging -positief of negatief- in het aantal dochterondernemingen binnen het netwerk.

thuisland via het moederbedrijf en eventuele lokale dochterbedrijven. Zorgt het inkrimpen van buitenlandse activiteit voor een verplaatsing naar het eigen land van toegevoegde waarde, kapitaal, tewerkstelling, etc.? Hierbij leggen we de nadruk op resultaten voor MNO's die het *buitenlands gedeelte* van hun netwerk *inkrimpen* om te bepalen of activiteiten naar het thuisland teruggebracht worden.

DATA VOOR WERELDWIJDE NETWERKEN VAN EUROPESE MNO'S

Onze analyse is gebaseerd op een dataset van het wereldwijde netwerk van dochterondernemingen van Europese moederbedrijven. De dataset is samengesteld door Merlevede en Theodorakopoulos (2024) en bevat meer dan 4 miljoen moeder-dochter-jaarwaarnemingen voor 145.000 Europese MNO-moederbedrijven en 844.000 wereldwijde dochterondernemingen voor de periode 1995-2020. Naast de identificatie van de bedrijven die deel uitmaken van elk netwerk, bevat de dataset ook financiële en andere relevante informatie voor deze bedrijven. Uit deze dataset behouden we voor onze analyse de netwerken met moederbedrijven die in de EU gevestigd zijn en die actief zijn in bedrijfseconomische ('for profit') sectoren. Onze analyse focust op de recente periode van stagnerende globalisering tussen 2010 en 2020. In dit decennium neemt het jaarlijks aantal actieve MNO-netwerken in de dataset voor onze analyse geleidelijk toe van 45.000 tot meer dan 65.000.

Tabel 1 Distributie van het aantal dochterondernemingen per netwerk

	2020		volledige periode	
	<i>aantal netwerken</i>	<i>%</i>	<i>netwerk-jaar observaties</i>	<i>%</i>
1	30,908	45.6	289,558	45.9
2	13,411	19.8	124,251	19.7
3	7,177	10.6	65,658	10.4
4	4,201	6.2	39,227	6.2
5	2,808	4.1	24,846	3.9
6 tot 10	5,528	8.2	51,055	8.1
11 en meer	3,722	5.5	36,138	5.7
totaal	67,755	100.0	630,733	100.0

Tabel 1 toont dat het grootste deel van deze netwerken klein is: twee derden van de MNO-moedermaatschappijen heeft slechts één of twee dochterondernemingen. Zeer grote

netwerken, daarentegen, vormen eerder een uitzondering: slechts 5.5% van de multinationale netwerken heeft meer dan tien dochterbedrijven. Verder vinden we in Merlevede en Michel (2024) ook dat in vergelijking met moederbedrijven van zuiver binnenlandse netwerken MNO-moederbedrijven significant groter zijn in termen van activiteit en tewerkstelling, en ze zijn ook significant productiever.

HERSTRUCTURERINGEN VAN BUITENLANDSE NETWERKEN

Een groot aantal MNO-moederbedrijven past de omvang van hun buitenlandse netwerk in de onderzochte periode meer dan eens aan. Vooral grotere netwerken veranderen vaker in omvang. Dit suggereert dat herstructurering van een netwerk een proces is dat meerdere jaren in beslag kan nemen en dat grote MNO-netwerken hun portefeuille van dochterondernemingen voortdurend optimaliseren. Om hiermee rekening te houden, hanteren we een 'episode'-benadering van de herstructurering van buitenlandse netwerken. Een herstructureringsepisode wordt gedefinieerd als een periode van opeenvolgende jaren waarin het aantal buitenlandse dochterondernemingen elk jaar verandert totdat het netwerk weer stabiel wordt.² We vinden 3000 tot 5000 episodes per jaar en 60 procent van de MNO-netwerken gaat door ten minste één herstructureringsepisode. Grotere netwerken herstructureren vaker en hun herstructureringsepisodes duren gemiddeld langer. Voor de verdere analyse nemen we het eindjaar van een episode als tijdsindicator.

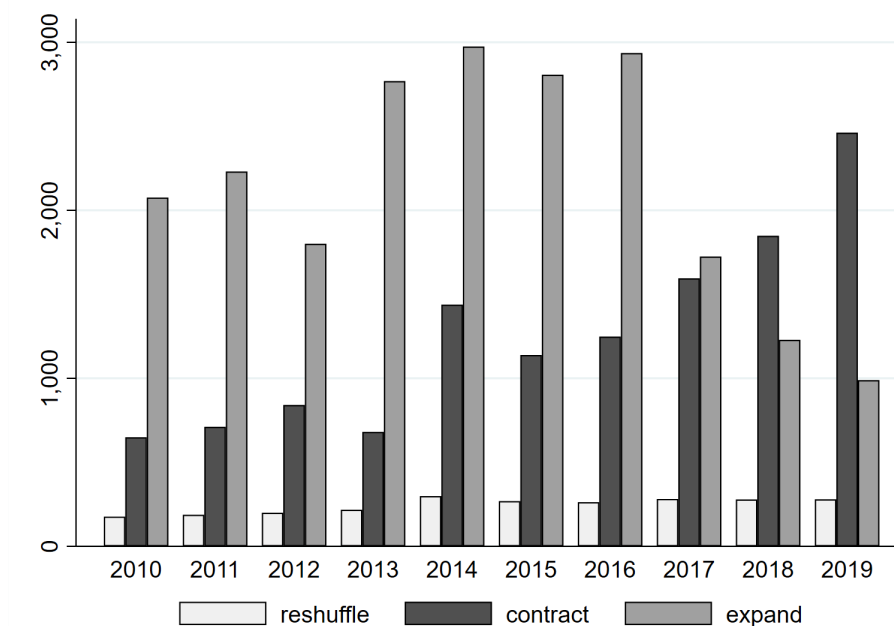
We onderscheiden drie soorten herstructureringsepisodes op basis van de netto-verandering in het aantal dochterondernemingen gedurende de episode:

- (i) Uitbreidingen: herstructureringsepisodes die resulteren in een toename van het aantal dochterondernemingen ('expand')
- (ii) Herschikkingen: herstructureringsepisodes waarin de netwerksamenstelling verandert maar het aantal dochterondernemingen gelijk blijft ('reshuffle')
- (iii) Inkrimpingen: herstructureringsepisodes met een afname van het aantal dochterondernemingen ('contract').

Het laatste type omvat ook netwerken die ontbonden worden en waar geen dochterondernemingen meer bestaan aan het einde van de herstructureringsepisode.

² Aangezien we beschikken over data tot 2020 is 2019 het laatste jaar waarin we kunnen bepalen of een herstructureringsepisode eindigt.

Figuur 1 Jaarlijks aantal herstructurerings episodes per type

Figuur 1 toont de evolutie van het aantal herstructurerings episodes dat eindigt in een bepaald jaar gedurende de periode 2010-2019 voor de verschillende types. Tussen 2010 en 2016 vertegenwoordigen uitbreidingsepisodes de overgrote meerderheid van buitenlandse herstructurerings episodes (gemiddeld 68% tegenover 26% voor inkrimpingen). Vanaf 2017 daalt het aantal uitbreidingen aanzienlijk, terwijl het aantal inkrimpingen sterk stijgt. In 2019 bedraagt het aandeel van de inkrimpingen 66% tegenover slechts 26% voor de uitbreidingen. Naast de geaggregeerde trends van tragere groei van handel en directe buitenlandse investeringen die eerder gedocumenteerd zijn in de literatuur, tonen deze resultaten dat het inkrimpen van hun buitenlandse netwerken de afgelopen jaren de dominante vorm van herstructurerings processen binnen bestaande MNO-netwerken van Europese moederbedrijven is. De vertraagde dynamiek van globalisering ('*slowbalisation*') is dus ook waar te nemen in herstructurerings processen binnen bestaande MNO-netwerken van Europese moederbedrijven.

*Er is een toenemend aandeel van herstructurerings episodes
die resulteren in een daling van het aantal buitenlandse
dochterondernemingen*

FRIENDSHORING EN NEARSHORING

Binnen de context van een vertragende globalisering en de herstructurering van multinationale netwerken worden vaak de termen '*nearshoring*' en '*friendshoring*' aangehaald. Wanneer productie die eerder naar het verre buitenland verplaatst werd opnieuw dichterbij huis gebracht wordt spreken we van nearshoring. Een herstructureringsperiode die leidt tot een groter aandeel van dochterondernemingen in landen die dichterbij het thuisland liggen komt overeen met het idee van nearshoring binnen onze context van MNO-netwerken. Herstructurering van MNO-netwerken leidt echter niet alleen tot veranderingen in de geografische reikwijdte van het netwerk. De evolutie naar een multipolaire wereld heeft ook in toenemende mate geleid tot een opdeling van de wereld in geopolitieke bondgenoten en tegenstanders. Netwerken kunnen dus ook herstructureren om hun dochterondernemingen te vestigen in landen die geopolitieke vrienden zijn van het thuisland om zo minder blootgesteld te zijn aan geopolitieke spanningen. Een dergelijke geopolitieke heroriëntatie van MNO-netwerken stemt overeen met friendshoring.

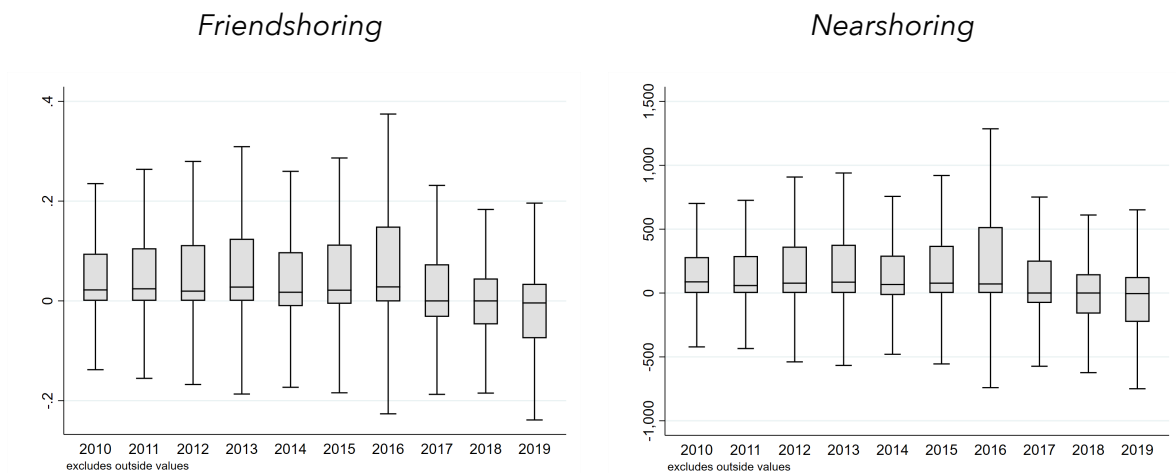
Om trends wat betreft nearshoring en friendshoring in MNO-netwerken te analyseren, berekenen we twee bijkomende indicatoren voor alle netwerken:

- (i) de gemiddelde fysieke afstand tot het land van herkomst van de moederonderneming over alle dochterondernemingen binnen het netwerk; en
- (ii) de gemiddelde geopolitieke afstand tot het thuisland over alle dochterondernemingen binnen het netwerk, waarbij de geopolitieke afstand wordt gemeten aan de hand van verschillen in stemgedrag tussen landen in de Algemene Vergadering van de VN (zie Bailey et al., 2017)³.

We beschouwen herstructureringsperiodes die resulteren in een daling van de gemiddelde fysieke of geopolitieke afstand als indicaties van respectievelijk nearshoring en friendshoring. Nearshoring en friendshoring sluiten elkaar niet uit: 20% van alle herstructureringsperiodes worden gekenmerkt door een afname van zowel de fysieke als de geopolitieke afstand. Figuren 2 en 3 tonen een markante evolutie van nearshoring en friendshoring in de data tussen 2010 en 2019.

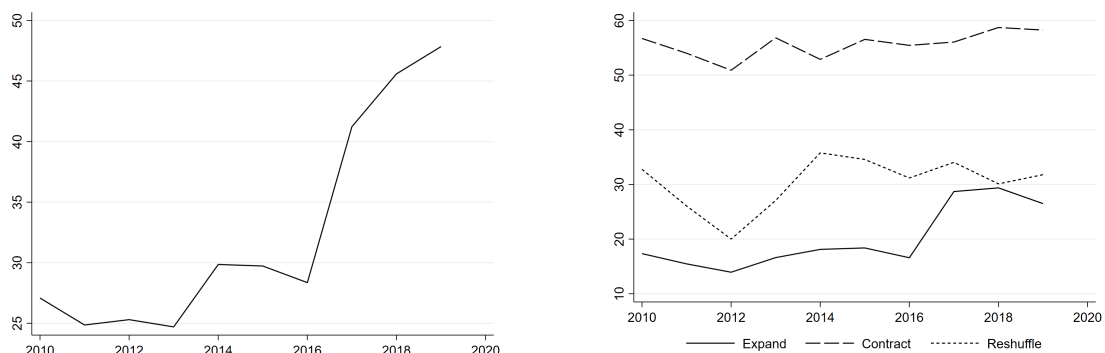
³ Dit is een standaard-maatstaf in de literatuur.

Figuur 2 Boxplots van de verandering in geopolitieke en fysieke afstand gedurende een episode

Noot: De verticale as op de linkerfiguur meet de wijziging in gemiddelde geopolitieke afstand in het netwerk aan het einde van een herstructureringsperiode, de rechterfiguur meet de wijziging in fysieke afstand. Beide figuren tonen de jaarlijkse evolutie van de verdeling over de 3000 tot 5000 episodes die in het gegeven jaar aflopen. Een boxplot kan als volgt geïnterpreteerd worden. Laat x de variabele onder beschouwing in een gegeven jaar zijn. Het onderste, middelste en bovenste streepje van de doos (box) vertegenwoordigen respectievelijk het 25e, 50e (mediaan) en 75e percentiel. De verticale lijnen boven en onder de box tonen het bereik van de meeste waarnemingen. Ze reiken tot de hoogste en laagste waarden die nog binnen een gebruikelijke spreiding vallen, gedefinieerd als maximaal 1,5 keer de afstand tussen het 25e en 75e percentiel. Waarden buiten deze grenzen worden beschouwd als uitschieters en zijn in deze figuur niet weergegeven. De boxplot biedt zo een overzicht van het midden, de spreiding en de verdeling van de data.

Figuur 3 Nearshoring- en friendshoring-episodes als aandeel in totale herstructurerings-episodes en als aandeel van verschillende types herstructurerings-episodes

De boxplots in figuur 2 tonen de evolutie doorheen de tijd van de jaarlijkse verdeling van de veranderingen in fysieke en geopolitieke afstand van de herstructureringsperiodes die in het gegeven jaar eindigen. Vanaf 2016 is een duidelijk trend waarneembaar: steeds meer herstructureringsperiodes resulteren in een netwerk waarin de geografische of geopolitieke afstand afgenomen is aan het einde van de periode.

Figuur 3 (linkerluik) toont dat het aandeel van herstructureringsperiodes die resulteren in nearshoring of friendshoring (of beide) vanaf 2016 begint te stijgen van 30% tot bijna 50% aan het einde van de periode. Er zijn twee belangrijke drijvende krachten die deze trend verklaren. Ten eerste is er een toename van het aantal inkrimpingen. Dergelijke herstructureringsperiodes worden gemiddeld vaker gekenmerkt door nearshoring of friendshoring. Iets meer dan de helft van deze periodes resulteert in nearshoring of friendshoring (dit aandeel is stabiel over de tijd, zie rechterluik figuur 3). Ten tweede resulteren uitbreidingen ook steeds vaker in nearshoring of friendshoring. Het aandeel neemt toe van minder dan 20% in 2016 tot bijna 30% in de latere jaren van de onderzochte periode (zie rechterluik figuur 3).

*Een toenemend aantal herstructureringsperiodes wordt
gekenmerkt door friendshoring en nearshoring*

EFFECTEN IN HET THUISLAND VAN HERSTRUCTURERING VAN HET BUITENLANDSE NETWERK

Heeft de herstructurering van buitenlandse netwerken invloed op de activiteit van multinationale ondernemingen in hun thuisland? Daartoe schatten we een model waarin we de werkgelegenheidsniveaus (en andere uitkomsten) van moederbedrijven en hun eventuele dochterondernemingen in het thuisland vergelijken tussen MNO's die hun buitenlandse netwerk herstructureren en MNO's die gedurende de hele periode niet herstructureren. We beschouwen een tijdspanne die loopt van vijf jaar voor het begin van de herstructureringsperiode tot vijf jaar na het einde van de herstructureringsperiode. In tijden waarin steeds meer Europese MNO's hun buitenlandse netwerken inkrimpen, bekijken we deze vraag eerst voor herstructureringsperiodes gekenmerkt door een daling van het aantal dochterondernemingen. De resultaten voor tewerkstelling, genormaliseerd ten opzichte

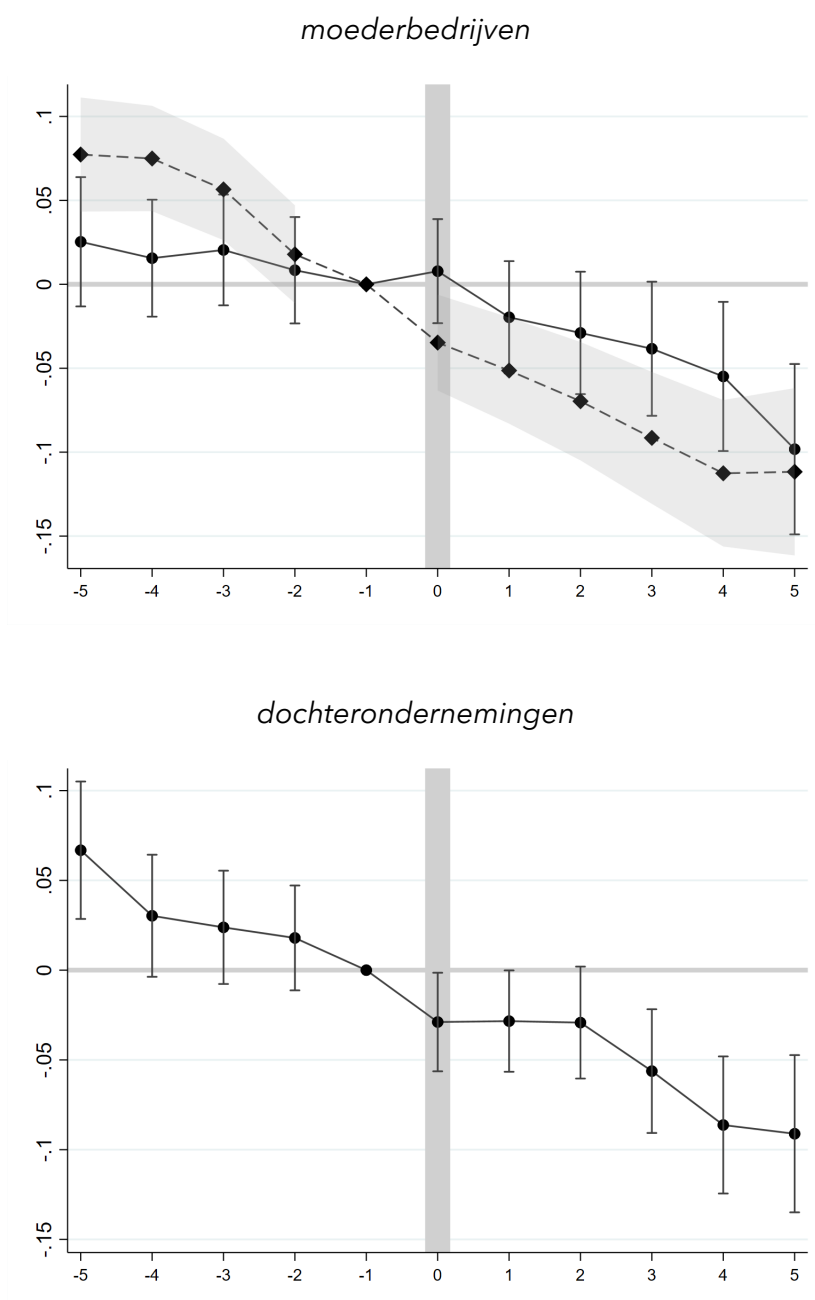
van het jaar voor het begin van de herstructureringsperiode worden weergegeven in figuur 4. De herstructureringsperiode wordt aangeduid als tijdstip 0 en is gemarkeerd met een verticale grijze balk. Tijdstip 0 verwijst naar het laatste jaar van de herstructureringsperiode.⁴ De figuur toont resultaten voor moederbedrijven in het linker gedeelte en voor binnenlandse dochterondernemingen in het rechtergedeelte. Voor moederbedrijven delen we de resultaten verder op in resultaten voor moederbedrijven van netwerken die krimpen (stippen voor puntschattingen en verticale lijnen voor betrouwbaarheidsintervallen) en voor moederbedrijven van netwerken die volledig ontbonden worden (diamanten voor puntschattingen en lichtgrijs gearceerde gebieden voor betrouwbaarheidsintervallen). In het laatste geval blijft de moederonderneming actief maar stoppen alle dochterondernemingen.

*MNO-netwerken die het buitenlands netwerk inkrimpen brengen
geen jobs terug naar het thuisland van het moederbedrijf*

De resultaten in Figuur 4 wijzen duidelijk op een neerwaartse trend in de werkgelegenheid in het thuisland van krimpende netwerken (in vergelijking met netwerken die niet herstructureren). Deze trend is echter alleen significant voor moederondernemingen van ontbindende netwerken. Voor binnenlandse dochterondernemingen van krimpende netwerken die niet ontbonden worden, vinden we een significant negatief effect op de werkgelegenheid vanaf drie jaar na het einde van de herstructureringsperiode. Het is duidelijk dat deze resultaten de hoop om werkgelegenheid terug te brengen naar het thuisland niet ondersteunen. In Merlevede en Michel (2024) tonen we gelijkaardige resultaten voor toegevoegde waarde, kapitaalvoorraad, lonen, omzet, en productiviteit: geen enkele van deze variabelen neemt toe na een inkrimping van het buitenlandse netwerk. Activiteit wordt niet naar het thuisland teruggebracht.

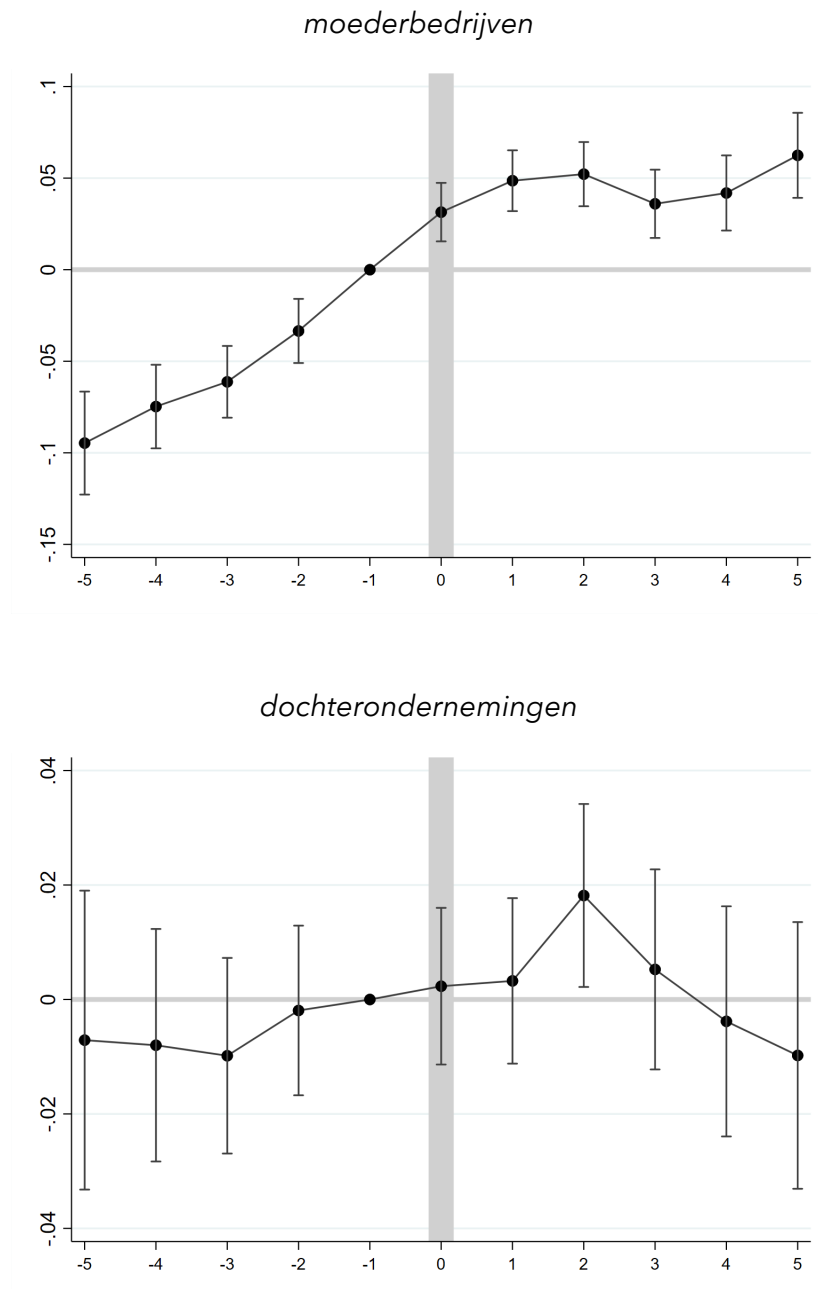
⁴ Bemerk dat een herstructureringsperiode meerdere jaren kan beslaan, tijdstip ‘-1’ is dan één jaar voor het begin van de periode, en tijdstip ‘1’ is dan één jaar na het einde van de herstructureringsperiode.

Figuur 4 Werkgelegenheidsevolutie van moederbedrijven en dochterondernemingen in het thuisland voor en na een *inkrimping* van het buitenlands netwerk

Noot: Moederbedrijven boven, binnenlandse dochterondernemingen onder. De herstructureringsperiode wordt aangeduid als tijdstip 0 en is gemarkeerd met een verticale grijze balk. Een herstructureringsperiode kan meerdere jaren beslaan, tijdstip '-1' is één jaar voor het begin van de episode, tijdstip '1' is één jaar na het einde van de herstructureringsperiode. 90% betrouwbaarheidsintervallen. Resultaten voor moederbedrijven van netwerken die krimpen worden aangeduid met stippen voor puntschattingen en verticale lijnen voor 90% betrouwbaarheidsintervallen; voor moederbedrijven van netwerken die ontbonden worden met diamanten voor puntschattingen en lichtgrijs gearceerde gebieden voor betrouwbaarheidsintervallen.

Figuur 5 Werkgelegenheidsevolutie van moederbedrijven en dochterondernemingen in het thuisland voor en na een *uitbreiding* van het buitenlands netwerk

Noot: Moederbedrijven boven, binnenlandse dochterondernemingen onder. De herstructureringsperiode wordt aangeduid als tijdstip 0 en is gemarkeerd met een verticale grijze balk. Een herstructureringsperiode kan meerdere jaren beslaan, tijdstip '-1' is één jaar voor het begin van de episode, tijdstip '1' is één jaar na het einde van de herstructureringsperiode. 90% betrouwbaarheidsintervallen.

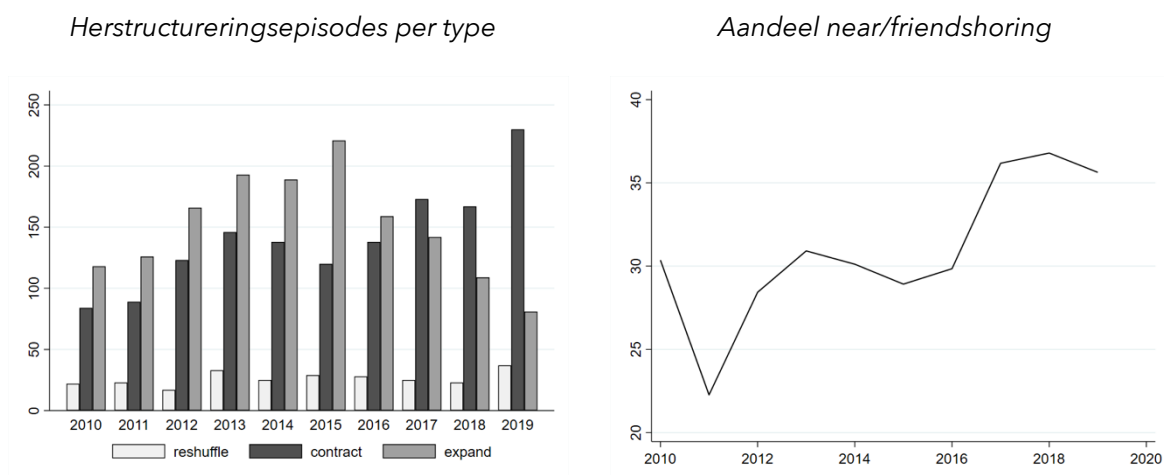
In Merlevede en Michel (2024) hebben we ook gekeken naar het werkgelegenheidsniveau en de andere uitkomsten voor moederbedrijven en dochterondernemingen in het thuisland in het geval van groeiende MNO-netwerken (opnieuw in vergelijking met MNO-netwerken die niet herstructureren). De resultaten voor werkgelegenheid in figuur 5 laten zien dat de werkgelegenheid van moederbedrijven in groeiende netwerken zowel voor als na de herstructureringsperiode aanzienlijk toeneemt. Er is echter geen effect op de werkgelegenheid van dochterondernemingen in het thuisland van deze groeiende netwerken. Deze vaststelling gaat ook op voor de andere bedrijfsprestaties: er is een stijgende trend voor moederbedrijven, terwijl er geen tot een licht negatief effect is voor dochterondernemingen in het thuisland. Het lijkt er dus op dat moederbedrijven hun buitenlandse expansie voorbereiden door hun activiteit te verhogen vóór de start van de herstructurering en verder doorgroeien nadien. Deze resultaten komen overeen met eerdere bevindingen in de literatuur: MNO's die hun activiteiten naar het buitenland uitbreiden, hebben eerder de neiging om de activiteiten in het thuisland te vergroten dan te verkleinen (Desai et al., 2009; Yamashita en Fukao, 2010; Kovak et al., 2021).

Toenemende werkgelegenheid in het thuisland van groeiende netwerken

We hebben ook de evolutie van het *aantal* binnenlandse dochterondernemingen geanalyseerd in relatie tot herstructureringsperiodes. Multinationale moederbedrijven die hun aantal buitenlandse filialen verminderen, blijken ook geen nieuwe binnenlandse filialen aan hun netwerk toe te voegen. Buitenlandse expansie-periodes daarentegen hangen significant samen met binnenlandse expansie. Het aantal binnenlandse dochterondernemingen vertoont een significant stijgende trend die begint voor de periode, zich doorzet tijdens de herstructurering en in het eerste jaar na de periode. Vanaf het tweede jaar na de periode ontstaat een licht dalende trend ten opzichte van de piek één jaar na de periode, maar het binnenlandse netwerk blijft groter dan vóór de periode.

Tenslotte tonen we in Merlevede en Michel (2024) dat de effecten in het thuisland die we hierboven vinden niet anders zijn in gevallen van nearshoring of friendshoring.

Figuur 6 Herstructureringtrends voor netwerken met een *Belgisch* moederbedrijf

CIJFERS VOOR BELGISCHE MOEDERBEDRIJVEN EN DOCHTERONDERNEMINGEN

De patronen en bevindingen hierboven waren gebaseerd op een dataset voor meerdere Europese landen. Figuur 6 herneemt onze twee belangrijkste bevindingen specifiek voor netwerken van Belgische moederbedrijven. In het linkerdeel van de figuur stellen we vast dat ook voor Belgische moederbedrijven het aantal herstructureringsepisodes dat resulteert in een kleiner buitenlands netwerk toeneemt. In het rechterdeel zien we dat voor Belgische moederbedrijven eveneens een groter aandeel herstructureringsepisodes resulteert in nearshoring of friendshoring.

In Tabel 2 berekenen we voor verschillende types herstructureringsperiodes de gemiddelde groeivoet van tewerkstelling, totale activa, en omzet bij Belgische moederbedrijven en hun Belgische dochterondernemingen op basis van onze data. Zowel voor moederbedrijven, als dochterondernemingen tekent zich een duidelijke trend af. Binnen netwerken die in het buitenland uitbreiden neemt elk vorm van activiteit gemiddeld toe, zowel bij moederbedrijven, als dochterondernemingen. Zo neemt tewerkstelling toe met 6.6% bij moederbedrijven en 6.3% bij dochterondernemingen. Voor totale activa en omzet is er een gemiddelde toename van 12.3% en 16.3 bij moederbedrijven en 4.0% en 7.3% bij dochterondernemingen. Herstructureringsperiodes waarbij het buitenlands netwerk inkrimpt daarentegen worden gekenmerkt door een sterke inkrimping van de activiteit in het moederbedrijf: tewerkstelling, totale activa en omzet gaan er op achteruit met respectievelijk 12.7%, 22.5%, en 9.1%. Belgische dochterondernemingen zien in dit geval hun tewerkstelling en totale activa nauwelijks wijzigingen, terwijl hun omzet sterk daalt met 28.6%.

Tabel 2 Gemiddelde groei van tewerkstelling, totale activa, en output bij Belgische moederbedrijven en Belgische dochterondernemingen wiens buitenlands netwerk door een herstructureringsperiode gaat

	(1)	(2)	(3)	(4)
	uitbreidingen		inkrimpingen	
	moederbedrijven			
	obs.	gem. groei	obs.	gem. groei
tewerkstelling	147	6.6%	109	-12.7%
totale activa	457	12.3%	476	-22.5%
omzet	100	16.3%	73	-9.1%
	dochterondernemingen			
	obs.	gem. groei	obs.	gem. groei
tewerkstelling	466	6.3%	273	0.5%
totale activa	821	4.0%	549	-0.4%
omzet	303	7.3%	228	-28.6%

Noot: Groeivoeten zijn berekend als de wijziging in de logaritme van de waarde van tewerkstelling, totale activa en output (beide in reële termen) tussen één jaar voor het begin van de herstructureringsperiode en één jaar na het einde van de herstructureringsperiode. De kolommen aangeduid met "obs." vermelden het aantal observaties waarop de berekening gebaseerd is. Bemerk dat niet voor elk van de variabelen evenveel observaties beschikbaar zijn door verschillende rapporteringsvereisten.

Deze cijfers bevestigen dat de evolutie in België in dezelfde lijn ligt van de Europese ervaring. Het terugbrengen van activiteit naar België door het inkrimpen van buitenlandse activiteit is niet gebeurd in de periode 2010-2020, integendeel het uitbreiden van het buitenlandse netwerk valt samen met het uitbreiden van de activiteit in België.

CONCLUSIE

Multinationale ondernemingen (MNO's) spelen een cruciale rol in de wereldhandel, en veranderingen in hun netwerken bepalen in belangrijke mate mee de evolutie van globalisering. Dit Gents Economisch Inzicht analyseert de herstructurering van multinationale netwerken van Europese en ook Belgische moederbedrijven tussen 2010 en 2020, een periode van vertraagde internationale handel en investeringen, ook wel 'slowbalisation' genoemd.

Vanaf 2017 zet het aantal uitbreidingen van MNO netwerken een dalende trend in en neemt het aantal inkrimpingen sterk toe. Daarnaast worden nearshoring (productie dicht bij huis concentreren) en friendshoring (productie concentreren in geopolitieke bondgenoten) steeds belangrijker. De cijfers voor Belgische moederbedrijven tonen dezelfde trends. Dit wijst op een veranderende dynamiek van globalisering bekeken vanuit het oogpunt van Europese multinationale netwerken.

Het inkrimpen van het buitenlands netwerk leidt niet tot een toename van activiteit in het thuisland. Tewerkstelling, toegevoegde waarde, kapitaal en productiviteit van het moederbedrijf en eventuele binnenlandse dochterondernemingen stijgen niet of dalen zelfs wanneer het buitenlands netwerk inkrimpt. Ook het aantal binnenlandse dochterondernemingen blijft onveranderd. Moederbedrijven wiens buitenlands netwerk groeit tonen een stijgende trend van tewerkstelling, toegevoegde waarde en kapitaal, terwijl er geen tot een licht negatief effect is voor dochterondernemingen in het thuisland.

Beleidsmakers dienen rekening te houden met de veranderde dynamiek van globalisering die in eerdere literatuur getoond werd voor handelsstromen en hier bevestigd wordt door onze analyse van MNO-netwerken. Onze bevindingen suggereren dat beleidsmakers minder kunnen rekenen op een toename van binnenlandse activiteit bij MNO-moederbedrijven die in het buitenland groeien omdat het aantal in het buitenland groeiende MNO-moederbedrijven sterk gedaald is. Verder moeten beleidsmakers ook niet verwachten dat geopolitieke spanningen zomaar zullen resulteren in het terugbrengen van activiteit naar het thuisland. Onze resultaten tonen immers dat het terugbrengen van activiteit door het inkrimpen van het buitenlandse netwerk niet gebeurd is voor Europese en Belgische MNO's in de periode 2010-2020. Dit geldt ook voor de introductie van nieuwe handelsbelemmeringen gericht op het terugbrengen van activiteit naar het thuisland. Dergelijke belemmeringen zullen eerder zorgen voor een klimaat van economische onzekerheid die leidt tot het uitstellen of schrappen van investeringsbeslissingen door ondernemingen. Een investeringsbeleid gericht op het verhogen van de attractiviteit van het thuisland blijft nog altijd de beste optie om de binnenlandse groei te bevorderen.

REFERENTIES

- Alfaro, L. and D. Chor (2023): "Global Supply Chains: The Looming 'Great Reallocation'" Working Paper 31661, National Bureau of Economic Research.
- Antras, P. (2020): "De-Globalisation? Global Value Chains in the Post-COVID-19 Age", Working Paper 28115, National Bureau of Economic Research.
- Bailey, M. A., A. Strezhnev, and E. Voeten (2017): "Estimating Dynamic State Preferences from United Nations Voting Data", *Journal of Conflict Resolution*, 61, 430-456.
- Desai, M. A., C. F. Foley, and J. R. Hines (2009): "Domestic Effects of the Foreign Activities of US Multinationals", *American Economic Journal: Economic Policy*, 1, 181-203.
- Gong, H., R. Hassink, C. Foster, M. Hess, and H. Garretsen (2022): "Globalisation in reverse? Reconfiguring the geographies of value chains and production networks", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 15, 165-181.
- Kovak, B. K., L. Oldenski, and N. Sly (2021): "The Labor Market Effects of Offshoring by U.S. Multinational Firms", *The Review of Economics and Statistics*, 103, 381-396.
- Merlevede, B. and B. Michel (2024): "Home Country Effects of Multinational Network Restructuring in Times of Deglobalisation: Evidence for European MNEs", Working Paper 465, National Bank of Belgium
- Merlevede, B. and A. Theodorakopoulos (2024): "The Margins of Ownership Structures – Insights from 145,000 Networks over 25 years", mimeo, Faculty of Economics and Business Administration, Ghent University, Belgium.
- Miroudot, S. and D. Rigo (2022): "Multinational Production and Investment Provisions in Preferential Trade Agreements", *Journal of Economic Geography*, 22, 1275-1308.
- UNCTAD (2020): *International production: a decade of transformation ahead*, Chapter IV in *World Investment Report*.
- Yamashita, N. and K. Fukao (2010): "Expansion abroad and jobs at home: Evidence from Japanese multinational enterprises", *Japan and the World Economy*, 22, 88-97.

Prof. dr. Bruno Merlevede is hoogleraar aan de Vakgroep Economie. Zijn onderzoek focust op empirisch werk met behulp van gegevens op bedrijfsniveau over onderwerpen die voornamelijk verband houden met internationale economie, zoals multinationale netwerken, globale waardeketens, offshoring en bedrijfsproductiviteit. Meer informatie over zijn onderzoek vindt u op zijn [homepagina](#). Contacteren kan via Bruno.Merlevede@UGent.be.

Dr. Bernhard Michel werkt voor het Federaal Planbureau en is geaffilieerd onderzoeker aan de vakgroep Economie van de UGent. Zijn voornaamste onderzoeksdomeinen omvatten input-output analyse, globale waardeketens, internationale handel, multinationale bedrijven en het berekenen van koolstofvoetafdrukken. Meer informatie over zijn onderzoek vindt u [hier](#). Contacteren kan via bm@plan.be.

Gentse Economische Inzichten vormen een forum voor toegankelijk gecommuniceerde onderzoeksbevindingen en beleidsaanbevelingen door vorsers van de Universiteit Gent. De Inzichten vertolken alleen de visie van de auteur(s). Zij kunnen niet doorgaan als de visie van een onderzoeksgroep, de Vakgroep Economie of Universiteit Gent.

Voor meer onderzoek van de Vakgroep Economie verwijzen we naar <https://www.ugent.be/eb/economics/en>.

Gentse Economische Inzichten wordt mede mogelijk gemaakt door een gift van www.sustinvest.eu. SUSTINVEST heeft geen inspraak over inhoud en beleidsaanbevelingen.

 SUSTINVEST